

הלכות לולב סימן תרנא

באר הגולה 246

ינאם נאשרו מהעליון הוהף האגדה בענין שמפסיקין אין לחש (המין) במינו אינו חוצץ, אכל שלא במינו חוצץ, עליון זהר לקח (י) החוט שנגיל להיות סביב (ב) (ג) החדס (טהוריל). ינאם לא אגדו מבעוד יום או שהתר אגדו, אי אפשר לאגדו ביום טוב בקשר גמור אלא אגדו בעניבה. הגה (יא) יש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר, שכורכין סביבות שלשה מינים אלו ונתחבין ראש הכרך תוך העגול הכרוך (טו), וכן (ג) (ג) נהגין. ויש (ד) לקשר החדס (יב) גבות ייתר מן העניבה (מהרי"ו). וישפיל החדס והעניבה תוך אגוד הלולב כפי שיטתו (יג) כל שלשת מינים בידו בשעת ברכה (מהרי"ל). ויש שכתבו לעשות בלולב (ס) (יד) שלשה קשרים, וכן נהגים (מרדכי פקד לולב הגדול): ב יטל האגדה בידו (י) (טו) הנימנית, (ו) (טז) ראשיהם למעלה (יז) ועקריהם למטה, והאחרונג (ח) (ט) בשמאלית: ג יאשר נוטל לולב בימין כל אדם

באר היטב

(ב) החדס. ומיהו אפילו אגדו ללולב שלא במינו אינו חוצץ, הכל לנאותו אינו חוצץ, כ"ה בגמרא. וה"ה אם אגדו לתוס' בלולב, כ"ה בחוסכות, מגן אברהם: (ג) נהגין. אפילו בחל, דימ, מ"א: (ד) לקשר. ה"ה י"ל פסב לאגד ג' חושים א' בצד וזין וא' בצד שמאל וא' באמצע והלולב תפוח אותו העניבה כנגד פנים בצד וזין שלו לימין והשמאל שלו לשמאל, ואותו בד של החדס ששמש באמצע תפוח אותו לצד וזין וזין עניבה פשוט א' גימין וא' משמאל, וענין ט"ו סיי' תרין. ושל"ה כתב בשם מ"מ: עניבה בצד שמאל וחדס בגימין ולולב באמצע, וכן נהגין: (ה) ג' קשרים. כנגד ג' אבות וכתב ה"ה: ונראה דהקשרים של מטה דהינו מה שקשר כל ג' מינים בחדד משום נוי הוא נחשב לאחד, ונעשה למעלה עוד שנים אם אפשר לו, ע"ש. וצריך לאגדו בדרך גדילתו, של"ה: (ו) הנימנית. וכתב ב"י בשם א"ח דאם נוטל שניהם בידו א' בלא נצא, וט"ו סיי' דחולק עליו וכתב דפשוט אם נטלו פסב אחד שניצא, ע"ש, ועמ"ש עליו סיי' אחרון בס' תרין: (ז) ראשיהם. ואפילו בדיעבד לא יצא אם הפכו א' מהם, ט"ו: (ח) בשמאלית. וידידים נוטלים אתווד בשמאל ואח"כ

שערי תשובה

סג' מינים כדי להם מספק את הענין בלא ברכה. ע"ש. מבאר דאף שעת החדס סיי' לא מתיר לענין ברכה דאף שלא נטלם. וצ"ע בשו"ת כנה"ג ח"ב אם אחר ששפיל הסתל נמצא שלא היה רק ב' בדי החדס יחזור ישלול בלא ברכה, והביא בר"י, ע"ש: (ב) החדס. עב"ט. וכתב במס' שיש לזהר בהחדס להחזיר אגודו, דלפעמים מנח עקצו של זה בצד ראשו של זה ולפעמים מנחמים הראשים לחוף שלא תשור חצלים לכן יאשט ויחזק את החדס והעמודים בדרך גדילתם, ע"ש, וכ"כ השל"ה ונביא בא"י: (ג) נהגין. וצ"ע במס' שיש מנהגים שפיל ששה נחים לא נהגו שתיים לילכו לסעלה רק מספח וכלים הוצענו בלא יתור אגודו עד תפיל. וצ"ע בפ"ס שכתב: נשאלתי ברי"ט א' שלא היה צריך לתפיל מלולב א' שרף להלש מלולב ונעשות אגד, י"ל קשר, רקל כמנהג בית פה אסור, עין ב"ח וקמ"ק שם, עכ"ל. וצ"ע סימן שכ"ס ס"ק וא"ו שצ"ח מדידי ממשפח קצת בזה שכתב: וקטע עלה ללולב לאגד הלולב ביי"ט בקשר מספר אין ראיה מסאן הראי' להסיר. ע"ש. וכן הנהגים נהגים חמאך בזה שלא להלש ברי"ט ומכניס עלי לולב משריט, ודברים מסתרים ואחרים כו'. ואם שכתב לכתוב יא"א לו לאגד בענין אחר, כמנהג יש נהגים להלש בשני ראשי אגד, ופשיטא דלפך מנהג שר בכה"ג, ומ"מ טוב לצפות בענין: (ח) בשמאלית. עב"ט. וצ"ע לקמן סי' יג. וצ"ע סיי' בשם ונעצא את שפיל לולב בשם יש לי על מה שייססו, ואברהם י"ל

משנה ברורה

בסעיף ז, (יב) מפל מקום לכתחלה במקום דאפשר לא עבדין: (יד) שלשה קשרים. כנגד (יג) שלשת אבות. ונראה דהקשרים של מטה, דהינו מה שקשר כל השלש מינים ביחד משום נוי, הוא נחשב לאחד, ונעשה למעלה עוד שנים אם אפשר לו (ט"ו). ובאלוה רבה משמע⁸⁰, שלשה קשרים בלולב עצמו לבד הקשר הרביעי שאוגד השלש מינים יחדיו⁸¹. (יד) נאם לא נאגד אלא אגד אחת. פשר. כתבו האחרונים, דצריך לעשות בענין שכול לבסכס היטב בהעליון, (טו) וצ"ל צריך להיות טפח למעלה שהיה ולא מקשרים⁸²: ב (טו) הנימנית⁸³. משום דהני תלתא מנהג, והאחרונג תדא. ואפילו בדרך עליו ככר ואחר כך נוטלו פנים שני, כגון בשעת אמירת הושענא, צריך לטול בימין⁸⁴. ואם נוטל שניהם בידו אחת, פסב באחרותיהם בלא נצא⁸⁵, ודעת ה"ה דצ"ע (טו) פיון שלא היה האחרונג עמקם באגדה אחת, וענין במטה יהיה שחולק עליו ודעתו פהאחרותיהם. ולענין הלכה, יש להתמיר בשל תורה⁸⁶ וצריך לחזר ולשלו בלא ברכה: (טז) ראשיהם למעלה וכו'. דבענין שיטלן (י) דרך גדילתו באילן⁸⁷, ואם הפך⁸⁸, (יז) אפילו בדיעבד לא יצא⁸⁹. ומשעם זה פסב מהרי"ל, שאומר הלוקחים החדס יבשים יבשים מאילן, יתירום ויוראו שפנחים בדרך גדילתו, דלפעמים מנחים ראשו של זה בצד עקרו של זה. וכתב במטה משה, (יט) דגם כשנוטלין ראשיהן מן הצד⁹⁰ הרי שלא בדרך גדילתו: (יז) ועקריהם למטה. ואף-על-גב דאחרונג פשהא עליו באילן עקצו למעלה, מפל מקום מקרי (כ) דרך גדילתו עקצו למטה, אלא שהפירות מכבידין אותו:

שער הענין

(י) אגדו והובא בשו"ת: (ב) ב"ח. ועין במהלש"א, ולדברי גס החוסכות מורים בזה: (ג) מגן אברהם: (ד) עין בשור: (ה) עין בגמרא. ונראה מה שכתב בשם הארי' בזה. ולא העתקתי כי הפרי מגדים כתב שלא ינהג בן אלא מי שמתקן בתמידות, ונצא נלא בפרתקיא: (ז) הרי"א: (י) סרדכי. מגן אברהם: (יז) של"ה בשם מגיד משה: (יט) דרך חיים בשם אליה רבה: (כ) פן משמע מהש"ו, הלפי זה אם היה באגדה אחת אפילו בדיעבד לא יצא גס להס"ו. ודל"ה גס בזה צריך עיון, דהא קמא לן דלולב אין צריך אגד וקא לחודה קאי וקא לחודה קאי: (פ) אגרא: (פז) פוסקים: (ט) ונראה לי להביא ראיה לדברי מחספות בן לא צמוד ב דבור המסחיל 'וואלי' שקתבו, דקשאגדו שלא במינו אין זה השיב כמוסף משום דלא סו בדרך גדילתו. עין שם. הרי דגם בדרך שכיבה לא מקרי בדרך גדילתו. וצ"ע בספר פניני צדק שפארץ גס' בן בענין זה ופשיטא להלכה פחות: (ז) פוסקים:

הלכות הלכות לולב סימן תרנא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

והא' לחניה קא' (וכו'), דכל קא' א' ח' (וכו'), וקא' א' ח' (וכו').

(12) וביאר השו"ע הרב (ס"ג), שכיון שהאגד אינו מעיקר המצוה אלא הוא הידור למצוה לא הוזהרה תורה אלא שלא להוסיף בעיקר המצוה, וראה בבית הלל (לחן ס"ד) ד"ה משום שגם אם לולב אין צריך אגד וכל מין עומד בפני עצמו י"א שבסתמא עובר על 'בל תוסיף' ולכיוצא בזה אסור מדרבנן, אכן, באגד כיון שאינו נוטל כדרך גדילתו אינו עובר עליו ב'בל תוסיף' ועוד שהנטל לולב עם אגד, הרי זה מוכח שאינו עושה זאת בשביל מצוה אלא למי בעלמא.

(13) אך להסיר את התפילין והטבעות מהיד, כתב להלן (ס"ק לו) בשם כמה אחרונים שמדינא יש להקפיד ולהסיר משום חצוצה, וראה עוד שם בס"ז מה שנכתב בעיקר דיני חצוצה, ולענין דיני חצוצה בנטיילת ערבה בחושענא רבה, ראה לקמן (סי' תרסד ס"ק כ) ובשע"ח (ס"ק טו).

(14) והמנהג הנכון, כתב רבנו מנחם (ספר המנוחה פ"ד ה"ב) שאוגדים את שלושת המינים בעלי לולב, וכן ראוי לעשות, וכן כתב בכפות חמרים (סוכה לו, ב ד"ה גמרא) שחסידיים ואנשי מעשה אינם אוגדים את הלולב אלא בעלה של לולב, והביאו בס' חיים וברכה (אות ו), וכן הביא בהלכות חג בתג (פ"ח ה"ז).

אם שכח להכין עלים תלשים לצורך איגוד הלולב מערב יום טוב, כתבו הפמ"ג (א"א ס"ק ג) והבכורי יעקב (ס"ק ה) שמותר לתלושם מהלולב ביום טוב שאין אסור תלוש מתלוש, מאידך, בזכר תורת משה (לחי אדם קורע דין א) וכן התהלה לחד (סי' שכב ס"ק ח) כתבו שאסור הדבר מעיקר הדין, ובשע"ח תשובה (ס"ק ג) ציין לדברי הפמ"ג לעיל (סי' שכב א"א ס"ק ו) ששם נראה שמוסתפק קצת בזה, והוסיף שגם העולם נוהגים להחמיר בזה לא לתלוש ביום טוב ומכנים על לולב מערב יום טוב, ולכן כתב שאם שכח להכין על לולב ואין לו אפשרות לאגד באופן אחר, כמדומה שיש נהגים לתלוש בשינוי שיש בזה שינוי ולצורך מותר, ומ"מ טוב לעשות בצינעא.

לתלוש עלים מלולב כדי לאגודו לאחר שבירך עליו למצותו, הביא במשנ"ב לעיל (סי' תרמט ס"ק מא, ובשע"ח ס"ק לו) מחלוקת הפוסקים לגבי אתרוג שבירכו עליו ביום השני, האם כולו הוקצה למצותו או רק השיעור הנצרך לעיקר הנטיילה, ואם כן אף בלולב שייך גרונ זה האם כל הלולב הוקצה למצותו או רק שיעור הלולב הנצרך למצות הנטיילה, ולמעשה, התיר המהרש"ם ברעת תורה (ס"א ד"ה ויש לעיין) רק אם משתמש בעלים לצורך אותו לולב ולא לצורך לולב אחר, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש פלי"ב אות טז) שאשרי שהשתמש פעם אחת למצוה אין לתלוש עלה כדי לאגוד את המינים, והוסיף, שלפני שבירך על הלולב, יכול לקחת ממנו עלים אפילו לשימוש של חולין.

[משנ"ב ס"ק י]

ד'ה מ'ק'ר' ל'ק'א' (וכו').

(15) ולכן אף כשנטל את ארבעת המינים על ידי שאוחז בקושיקלך, אינו נחשב חצוצה שזה נקרא לנאותו, וכן כתב בשו"ת משנה הלכות (ח"א סי' תקכ) שהקושיקל הוא נוי על הלולב ולכן הוא בטל אליו, מה שאין כן בפפות נהמבוארות להלן (ס"ק לג) אינן בטלות לגבי היד ולכן י"א שחוצצות.

[משנ"ב ס"ק יא]

ההתר' של עניבה (וכו'), שגם ה'ק'ר' א' מתפ' על זה"ה.

(16) ובמו שפסק השו"ע לעיל (סי' ש"ה) שמותר לעשות קשר

עניבה בשבת, ואף לעשות עניבה על גבי עניבה כתב במשנ"ב (שם ס"ק כט) שמותר, והוסיף שכן יש לנהוג בלולב לעשות עניבה על גבי עניבה, אמנם לעשות בלולב קשר אחד למטה ועל גביו עניבה, כיון שהוא עומד לאיזה זמן אסור.

(17) וממשמעות דברי הגר"א, כתב הארחת שבת (פ"י ה"י כא) שמוכח שדעתו שמותר ביום טוב לקשור את הלולב קשר אחד ולכרוך אחר כך את חוטי החבל סביב האגודה ולתחוב את צידי החבל בכריכה, מאידך, כתב הבכורי יעקב (ס"ק ז) שמדברי הרמ"א מוכח שאסור, שלכן כתב הרמ"א שיכרוך את חוטי החבל בלי שקשר קודם, משום שהכריכה והתחיבה מחזקים את הקשר ואסור לקשור קשר מהודק ביום טוב.

[משנ"ב ס"ק יב]

ע'ין פ'לכ'ש"ח (וכו'), וצ'ין כ'כ'פ'ר'י'ע'ק'ב' (וכו').

(18) שכתב (ס"ק א) שהוא מכיון שההדס הוזכר בפסוק תחילה, ועוד כדי שיראו את ההדס בשעת הנטיילה נשעלי הערבה מתפרסים לצדדים ומסתירים את ההדס, טעם נוסף כתב הגר"א על פי המדרש, שההדס דומה לעיניים והערבה דומה לשפתיים, והרי העיניים גבוהות מהשפתיים.

(19) שנשאר (ס"ק ט) בדין זה בצריך עיון, שהרי פסק הרמ"א (ס"ג) שאיטר נוטל את הלולב בימין שלו שהוא שמאל כל אדם, ואם יניח את ההדס בימין כל אדם, הרי זה תרתי דסתרי האם מתייחסים לפי ימין כל אדם או לפי ימין שלו, ועוד שמנהג העולם שסומכים את האתרוג לערבה, ואילו האיטר שיטול בשמאלו וההדסים יהיו בימין כל אדם, נמצא שסומך את האתרוג להדס ולא לערבה.

[משנ"ב ס"ק יג]

וב'ק'ל'ה' נ'כ'ה' מ'ש'מ'ע' (וכו'), ש'א'ג'ד' ה'ש'ל'ש'ת' מ'י'נ'י' (וכו'), ו'ק'ר'י' ו'ל'א' מ'ק'ש'ר' (וכו').

(20) דעה נוספת הביא החיים וברכה (אות רפח) שיש נוהגים בזמנינו לעשות חמשה קשרים, שלש באגוד הלולב עם ההדס והערבה, ועוד שנים בלולב עצמו, ונחשב הכל ביחד לחשבון שלשה קשרים.

(21) והכף החיים (ס"ק יב) הביא בשם הש"ס, שההדסים והערבות צריכים ליגע בלולב, לכן יש לאגודם באופן שלא יתפזרו עליהם לכאן ולכאן.

(22) וטעם זה, כתב בשו"ע הרב (סי"א) שהוא למעלה בסוף השדרה עצמה ולא למעלה בסוף העלים, וכמבואר לעיל (סי' תרנ ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק יד]

ה'ק'מ'י'ת' (וכו'), צ'ר'י'ף' ל'ש'ל'ו' מ'י'מ'י' (וכו'), כ'ת'ב' מ'א'ר'ח'ו'ת' מ'י'מ'י' ל'א' נ'צ'א' (וכו'), ו'ל'ע'נ'י'ן' ה'ל'כ'ה', י'ש' ל'ה'ת'מ'יר' ב'ש'ל' ת'ו'ר'ה' (וכו').

(23) ואם היפך ונטל את הלולב בידו השמאלית והאתרוג בידו הימנית, הביא להלן (ס"ק יט), ובשע"ח (ס"ק בג) שדעת כל הפוסקים שצא, והמג"א החמיר בזה, ועל כן טוב לחזור ולנטל בלי ברכה.

(24) וראה להלן (ס"ק כד-כה), ביצד סדר נטילתם לידו.

(25) וביאר החזו"א (ארי"ה סי' קמט ס"א ד"ה סוכות), שמדובר שנטל את הלולב והאתרוג בבת אחת וזוהו דעת האורחות חיים שלא יצא, אבל אם נטל את הלולב בימין ואחר כך נטל את האתרוג בימין, יצא כדן נטלם זה אחר זה, שהתיר בשו"ע להלן (סי"ב).

(26) מבואר מדבריו, שיש להחמיר רק ביום טוב ראשון שהנטיילה המשך במילואים עמוד 89

מילואים הלכות לולב סימן תרנא המשך מעמוד קודם

הנאסר בשבת ויום טוב. ולכן כתב שאם רצה לעשות טבעות [כדעת הפמ"ג והערך השלחן] למטה מאותם הטבעות יאגור את כל המינים יחד קשר על גבי קשר. [והוסיף, שהקשר חייב להיות חזק ומהודק באופן שלא יוכל להוציא ולהכניס את ההדס והערבה בלי התרת הקשר, שאם לא כן אינו נחשב לקשר]. והקפד החיים (סי' יא) כתב שלכתחילה נכון לעשות כן, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשר האיש פל"ב אות טו) והגר"ג קרליץ (ארבעת המינים למחזירין עמוד קנר) שהנחה לטול את המינים אגודים ב'קדשקל', ויטופו עוד חיבור של שני קשרים זה על גב זה, כדי לקיים מצות איגוד כהלכה.

מהדוקים היטב, ולכן כשנכנסים ג' מינים תוך הארגז הזה יהיו מהדוקים היטב ויש לו נוי הרבה למה לא יובשר והרי זה כאילו קשור בהרכה קשרים. אבל ב'קדשקל' של זמנינו שעושים בית קבל להדסים לחד ולערבות לחד ובאמצע מניחים הלולב, שהלולב אינו תקוע בתוך האיגוד בחזק, לא ביאר דעו. אכן, דעת הפמ"ג (סי' תרנא) א"א סי' א) שעושים קשר וסמך לקשר טבעת ושם נותנים את הערבה. ובעין זה כתב הערך השלחן (סי' יז) שעושים ג' חללים וכל מין ומין נחבב בחללו. אלא שעל דעת אלו הקשה הבכורי יעקב (כאן סי' ח) שהרי צריך לאגוד בקשר גמור

הלכות לולב סימן תרנא המשך מעמוד 246

(סי' ב') דעות האם יהפוך את הלולב ראשו לצד מטה, או שלא יהפכנו לעולם ראש הלולב יהיה כלפי מעלה. וראה במשני' שם (סי' מו) שכתב שיותר טוב שלא יהפכנו, עיי"ש.

(29) ואם ביום טוב ראשון נטלים הפוסים, כתב להלן (סי' נו) שצריך לחזור ולברך גם שהחיים בשביל המין שנטלו מהפך, אכן, כתב החיים וברכה (סי' מב שם ד"ה דע) שזה דוקא אם הניח את הלולב מיד ואחר כך ראה שאיזה מין היה הפוך, אבל אם לפני שהניח את הלולב מיד, ראה שהוא מהפך, יהפוך את אותו המין וינענע מחדש ואין צריך לחזור ולברך כלל.

(30) אכן, אם נטלים באלכסון, מבואר לקמן (סי' מה) שזה נחשב כדרך גדילה.

היא מן התורה, אבל בשאר ימים שהיוב הנטילה [במדינה] הוא מדברכן, אין צריך לחזור ולטלו. וזה שלא כדעת הכף החיים (סי' לג) והשו"ע הרב (השלמה סי' טז) שלא חילקו בין יום ראשון לשאר ימים, וראה מדבריהם שסוברים שגם בשאר ימים נכון לחזור ולטלו כדן.

[משני' סי' טז]

דקעין שישלן דרך גדילתן באילן⁽²⁷⁾, ואם הפך⁽²⁸⁾, אפילו בדיעבד לא יצא⁽²⁹⁾ וכו', דגם בשפוטלין ראשיהן מן הצד⁽³⁰⁾.

(27) ונעם הדבר מבואר בגמ' (סוכה מה, ב), שלומדים מהפסוק שנאמר בעצי המשכן עצי שיטים עומדים, שכל המצות [וביאר רש"י עצי משכן לולב הדס וערבה] אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילה.

(28) ובשעת הנענועים בעת שמנענע לצד הארץ, הביא הרמ"א להלן

הלכות לולב סימן תרנא המשך מעמוד קד

[משני' סי' טז]

עד שישלן דרך גדילה⁽⁴⁸⁾ וכו', דקא גם הנענוע הוא מן המצוה⁽⁴⁴⁾.

(43) והאם יש חיוב לבדוק את הלולב ומינו קודם הברכה, כמו שמצינו בציצית לעיל (סי' ח סי' ט) שקדם שמברך חייב לבדוק ולעין בחזקי הציצית אם הם כשרים, בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' מא סי' ב) כתב שאינו דומה לציצית, משום שחזקי הציצית עומדים לימים רבים, ושכיה שברכות הימים יפסלו, לכן צריך לבדוקם בכל יום, מה שאין כן בלולב שעל פי הרוב בעת קנייתם סמוך לסוכות בדקו אותם בפעם הראשונה הדק היטב, ולא מצוי שיפסלו בכמה ימים מעטים, לכן אין חיוב לבדוקם יום יום. אכן, גם בארבעת המינים באופן שמצוי שיפסלו צריך לבדוקם קודם הברכה וכגון לולב של קהל, ראה שם.

(44) ולענין ברכת שהחיינו, אם נטל את הלולב ושכח לברך שהחיינו, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' טז) שאם בירך אחר כך בשעת הנענועים יצא ידי חובה, כיון שגם הנענועים הם מצוה מתקנת חז"ל, אך לכתחילה עדיף שיברך למחרת קודם נטילת הלולב. והעת הגר"ש אלישיב (קובץ פסקים ותשובות עמ' קסו) שאף אם כבר בירך ונענע, אך שכח לברך שהחיינו, יכול לברך קודם הלל, כיון שהנענועים בהלל הם המשך של המצוה. וכן דעת הגר"ש אורעברך (הליכות שלמה סוכות פי"א סי' ט), והוסיף (שם דבר הלכה אות לד') שאם לא נזכר אלא באמצע ההלל, יכול לברך בין הפרקים.

(40) ואם שפסק בשו"ע להלן (סי' י"ב) שאם נטל את ארבעת המינים אחד אחד יצא, ואם כן אם לא יהפוך הלולב נמצא שכבר קיים את המצוה בהם, ואין הברכה עובר לעשייתם [ואכן כך היא דעת הא"א (סי' טז) שיש להפוך כל המינים בשעת הברכה]. ביאר הבי"ח שכל מה שאם נטלם בזה אחר זה יצא, היינו שלאחר שיטול את כל המינים יצא למפרע, אבל מתחילה דאי לא יצא עד שיטול כולם, ולכן הברכה נחשבת עובר לעשייתו. והגר"ש אלישיב (קובץ פסקים ותשובות עמ' קסו) ביאר שכשאחד את האתרוג הפוך הרי זה נחשב כאילו שמכין להדיא שלא לצאת עדיין ידי חובה, כיון שרק בדיעבד יצא כשנטלם בזה אחר זה.

(41) וכן היתה הנהגת החזו"א (ארחות רבני ח"כ עמ' רפט אות ג) שכעת שבירך על האתרוג לא הפכו, אלא נטלו בדרך גדילה, וכן כתב החי' אדם (כלל קמ"ה סי') שכן ראוי לעשות לכון שלא לצאת עד אחר הברכה, כי על ידי ההיפוך עושים נקבים באתרוג.

(42) וטעמו, שכיון שהפך רק את האתרוג אך את שאר המינים נטל בדרך גדילה, הרי יצא בהם ידי חובה כיון נטלם זה אחר זה [שפסק השו"ע להלן (סי' י"ב) שכשכל המינים מצויים לפניו ונטלם אחד אחד יצא ידי חובה], ונמצא שהברכה עליהם עובר לעשייה, אכן, בעיקר הענין כתב בשו"ע (סי' ל) שמשמע מהגר"א שאין צריכים כלל לחפש עיצה שיהיה עובר לעשייתו, וטעמו, ממסקנת הגמ' בפסחים (ז, ב) שלכן תיקנו את מוסח הברכה על נטילת לולב שמשמע לשעבר, ולא ליתול לולב שמשמע להבא, משום שמברך אחר שמהזיק את כל המינים בידו וכבר יצא בהן.

